

Viðmerkingar:

Fyrirumunir við samstarvi

So í sælum stundum hendir lífsvins undur, blindir fáa megi at lata eygu sundur, líva ríkar lotur, ið leingi minnst, siggja allar gotur saman finnst.

Tað er eitt merkiligt og óvægt fyrirbrigdi í færoyiskum politikki, at tveir av flokkunum á tingi – javnaðarflokkurin og fjóðveldisflokkurin – hava havt so ilt við at samstarvast ta seinasta hálvu öldina. Eitt samarbeiði millum hesar flokkar átti at verið natúrligt. Bæði eru fjóðskaparligrir og sosialir flokkar. Teir áttu – saman við øðrum flokkum – at kunnað fóruð Føroyar nærri til máli, sum sjálvstýrð fólk í meira enn eina öld hava sæð fyrri sær, og sum mong sambandsfólk eisini taka undir við: eini sjálvbjargnari fjóð, einum rættvísnum samfelag.

Teir stóru sjónleikahovundarnir vísa okkum, at ofta skal ein kreppa til fyrri at fáa gamlar figgindar at taka lögvat, íti teir – sum standandi á tindum – siggja ta heilu myndina. Vit eru mong, sum ikki bara høvdu vónað, men eisini væntað, at ein slík katarisiskend sjálvsáðanann fór at fáa hesar báðar sosialu og fjóðskaparlugu flokkarnar í okkara landi at finna eina semju, nú stór tók skuldu takast, og torgreidd mál loysast. Bæði høvdu fá ár frammanundan gjørt mistøk so stór, at tey vóru um at

forkoma landi og fólk, og hvørgin hevði sostatt nakað at kastað hinum fyrri. Eitt politiskt samstarv av hesum slag átti sjálvsagt at fevnt um aðrar politiskar flokkar, sum ein sjálvransakan av sama slag hevði edlað.

Men gakk! Áðrenn hálvtalað var orð, kom split í. Samstarvið var av ongum. Tað hevur verið lítið hugaligt at eygleið gongdina henda veturin. At kalla ikki ein einasta kronikk ella hugleiðing hevur havt dām av tí heilu sjónini, tí avvigaðu metingini ella tí frigerandi syntusini. Skrivingin hevur í alt ov stóran mun verið eykend av demagogi, grunnleika, liran við tølum og í summum forðum einum illnatnum, brigslutum tóna, sum – nú vit nærkast eini uppperð – lættliga kann enda við, at eldur er í skálanum. Slíkur kostur verður ringur fyrri fjóðarheilsuna og syndrandi fyrri fjóðarsamhaldið.

Tað átti hóast alt ikki at verið so ómøguligt at nærkast hvør øðrum. Bæði flokkar vilja av við blokkin, á skipaðan hátt og eftir einum áramáli. Bæði vilja, at Føroyar skulu vera eitt sjálvstøðugt land, javnlíki hjá teimum suverenu statunum í Norðurlondum. Bæði flokkar vilja, at Føroyar skulu varðveita – kanska vaksa um – samstarvið við Danmark, Norðurlond og umheimin sum heild.

Tað, sum eftir er, áttu flokkarnir at kunnað sett seg niður og tosað um. Fyri

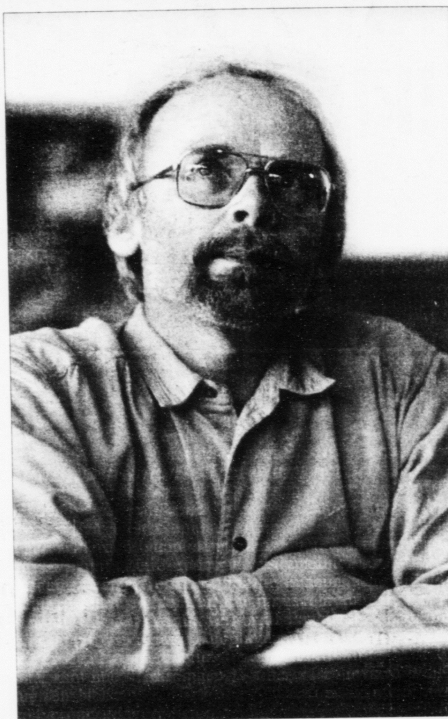
stuttum var eitt moralskt og politiskt stórmenni og vitjandi í Danmark. Nelson Mandela fekk eisini høvi til at heilsa uppá formannin í javnaðarflokkinum. Henda sjarmerandi myndin av einum *elder statesman* er fyrdømi, tí hann í sínum heimlandi megnaði at skapa sátt millum blóðugar figgindar og sostatt – vónandi med alla – gera enda á einum ræðuligum ættarklandri. Á henda hátt bjargaði hann landi sínum. Kundu Jóannes Eidesgaard og Høgni Hoydal ikki – í hansara anda – sett seg niður og, saman við øðrum floksformonnum, funnið eina haldgoda loysn á teimum stjórnmalaligu og búskaparlugu málum, ið so ella so skulu loysast í viðurskiftinum millum Føroyar og Danmark? Hugsar ein um, at javnaðarflokkurin og fjóðskaparflokkurin stjórnmalaliga í roynd og veru liggja at kalla bórð um bórð, er ilt at siggja, hví ikki ein slíkur dialógur kundi borið frukt.

Á ein hátt liggur ein loysn beint fyrri fótunum. Javnaðarflokkurin hugsar sær eitt samstarv millum lond, sum standa javnbjóðis hvørt øðrum. Eftirsum Danmark er eitt fullveldi, áttu Føroyar eisini at kunnað verið tað, annars vóru londini ikki javnlíkar. Hóast javnaðarflokkurin, eins og fjóðskaparflokkurin, heldur upp á, at ein stjórnmalalig og ein búskaparlíg frigering eiga at fylgjast at, er hesin flokkur sostatt ikki langt frá eini

prinsipiellari góðtøku av fullveldistankanum. Hinvegin tosar fjóðveldisflokkurin um gjaldoyrasamband, felags ríkisborgararétt og felags kongshús. Í hesum liggur eitt slag av *unión*, sum á færoyiskum rópast *samveldi*.

Trupulleikin er m.a. tann harði búskaparlígi veruleikin, sum ikki altíð stuðlar strembanini fram imóti einum færoyiskum fullveldi, og sum viðhvørt tykist at standa í andsøgn til hana. Aftrat tí kemur hugsjónin um tað samhaldsfasta samfelagið. Henda hugsjón er ein fyrirtreyt fyrri øllum fjóðskaparlugu og politiskum frambrotum. Tí feringar fara aldrin at góðtaka eina skipan, har stættamunurin – sum longu nú er greifigur í okkara samfelag – verður uppafur meira skerpur, líkamikið hvussu glesiligur tann fjóðskaparlígi glasururin er. Hvat báðum hesum fyrirbrigdum viðvikur, kundi javnaðarflokkurin givið fjóðveldisflokkinum stuðul og – har ið tað kreyst – konstruktívt mótspæl.

Eftir minum tykki hevur okkara litla fólk alt at vinna av einum breiðum politiskum samarbeiði. Víst eru ting, eitt fólk kann vera ósamt um. Men tað eru eisini lotur, tá tað einasta rætta er at draga eina línu. Tað er einum slíkum fjóðskapið, vit liva í nú. Ein politikkur, sum hevur eina breiða semju, í fólkunum og á tingi, aftan fyrri seg, skapar virðing og gevur styrki, tá sam-

ráðingar vera. Hann kann tryggja, at tey stjórnmalaligu framstíg, ið gjord vera, eru so væl umhugsað – og tí so haldgóð – at tey ikki verða kollrend av tí fyrsta konjunkturskiftinum, tí fyrsta prísfallinum ella tí fyrsta stórkrignum. Hann kann tryggja eina skilagóða samanseting av tí sjónardæmda og tí veruleikakenda. Og hann borgan fyrri, at okkara landsmenn og landskvinnur fara undir sína

størstu avbjóðing nakrantíð, óksl móti óksl og í góðum tokka.

Sorgarleikurin í færoyiskum politikki hevur mangan verið, at hansara iðkarar vóru miklir taktikarar, men smáir strategar. Er ikki – nú túsundaráskiftið er í nánd – orsök til at vænta sær, at ”blindir fáa megi at lata eygu sundur ... og siggja allar gotur saman finnst”?

Hanus Andreassen

Prísvøksturin er lægri enn 2,6%

Í samband við ósemjuna á almenna arbeiðsmarknaðinum varð ein nenvd sett at kanna prístalið. Henda trýmannanevnd hevur roknað seg fram til ein prísvøkstur uppá 2,7% fyrri 1998. Eftir okkara meting, er prísvøksturin væl lægri enn hetta

Verður hugt at pristalinum í Danmark, har stórt sæð allar okkara innflutningar kemur frá, var vøksturin í 1998 brúkarapristalinum 1,7%. Taka vit øll ES londini, so var miðal prísvøksturin fyrri 1998 1,4%. Taka vit øll 23 OECD londini var miðal prísvøksturin fyrri 1998 1,8%.

Nógv er, ið talar fyrri, at pristalið hjá okkum ikki er óðrvis enn inni á meginlandinum, t.d. kemur stórt sæð øll vora vit innflyta úr Danmark.

Pristalsgrundarlag okkara er frá fyrst í 70' umum, og tá var nýtslumynstrið í Føroyum væl annarleiðis enn í hinum norðurlendsku londunum. Vit vóru enn ikki partur av modernaða brúkarasamfelagnum. Í dag er lívið í Føroyum lítið óðrvis enn í einum miðal býi í t.d. Danmark, og nýtslumynstrið er tilsvarandi. Enn finnst tó innilógumenn, og fæ-

royyska húsarhaldi fær tí fitt av matvøru, ið ikki er keypt í handlinum.

Tí er tað neyvnan rætt, tá nevndin ið kannaði pristali metur, at vit brúka meiri pening uppá matvørun enn í grannalondunum.

Vært er eisini at nevna, at tað hevur verið vanligt, at donsk tilbóðsblóð eru komn úr Føroyum við somu pristinum, undantikið ávísar vørur, ið eru biligari hjá okkum enn í ES (kjót, smør, ostur o.a.).

Føroyysku kanningarnar av prísvøkstri innan matvørur taka ikki hædd fyrri tilbóðunum, ið dag og dagliga eru á ymiskum vørum. Eisini víga matvøruprísirnar í einum lítum handli á bygd líka nógv sum teir í Miklagarði, tí ikki verður hugt eftir umsetningi. Brúkarin koyrir hinvegin hagar, ið prísirnar eru lægstir.

Í færoyyska pristalinum hevur íbúðarkostnaðurin

higartil bert vígað uml. 10% av útreiðslunum hjá húsarhaldinum, og hartil hevur pristalið á hesum parti verið tengdur at pristinum á einstøkum byggitilfari.

Hygga vit hinvegin at húsapristinum, er hann enn væl undir støðinum síðst í 80' umum, og hyggja vit bara at seinasta árinum, hava prísirnar staðið í stað (sí mynd niðanfyrri). Rentustøðið er eisini fallið sera nógv í 90' umum, og samstundis er skattaráfrádrátturin fyrri rentuútreiðslur hækkaður munandi.

Í nýggju pristalsútrokningini víga íbúðarkostnaðurin 18%, og einki er, ið talar fyrri, at okkara prísvøkstur á hesum øki liggur omanfyrri grannalondini.

Í grannalondunum eru flutningsútreiðslur fastur partur av pristalinum, og í Danmark víga hesin útreiðslupartur uml. 13% av útreiðslunum hjá húsarhald-

inum. Hetta er als ikki tikið við í færoyyska pristalinum, heldur ikki í nýggju útrokningina.

Í Føroyum er bilur í hvørjum húski, og hesin stendur fyrri nógv størsta partinum av flutningsútreiðslunum. Undir fyrrverandi landsstýrissamgongu vóru broytningar gjordar í grundarlagnum fyrri avgjóðum á bilum, og hetta merkti, at bilprísirnar lækkaðu við uml. 30%.

Yvir eitt áramál merkir hetta, at flutningsútreiðslurnar hjá færoyyska húsáskunum eru lækkaðar munandi. Aftur ein próvgrund fyrri, at metti prísvøksturin á 2,6% er ov høgur.

Bólkurin ”aðrar vørur” víga í nýggju pristalsútrokningini 42% av útreiðslunum hjá húsarhaldinum, móti bert 22% í kanningini fyrri í 70' umum. Grundin er m.a.,

at nýtslumynstrið, sum nevnt, er sera nógv broytt síðan fyrst í 70' umum.

Ein vörubólkur, sum fyllur nógv undir ”aðrar vørur”, eru øll tey elektrisku og elektronisku tólini. Gongdin innan allar hesar vørur hevur verið, at prísirnar er í støðugar lækking. Hesar vørur eru als ikki við í færoyyska pristalsgrundarlagnum, og eisini hetta merkir, at talið 2,6% er ov høgt.

Onkur hevur ført fram, at handilsvinnan hevur ”skrúva” prísirnar upp eftir kreppuna. Vit halda, at ymiskt talar fyrri, at hetta ikki er so. Kappingin er nógv harnað, bæði millum handlarnar í Føroyum, tí brúkarin er meira mobilur, og við tilbóð uttanefir. Marknaðurin er blivin meira gjøgnumskygdur, og samstundis er brúkarin eisini meira tilvitandi um prísir.

Á internetinum sær tú